

9. Дьюї Д. Досвід і освіта / Д. Дьюї; [пер. з англ. Марія Василечко]. – Л. : Кальварія, 2003. – 84 с.

Л.Цибулько

старший викладач кафедри іноземних мов, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

А. Новолаєва

студентка IV курсу технологічного факультету ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

УДК 33(075,8)

ГУГО ГАУДИГ – «АРХІТЕКТОР ШКОЛИ СВОБОДИ» НІМЕЧЧИНИ

Стаття присвячена відомому німецькому педагогу-реформатору Гуго Гаудігу. Педагогічна діяльність Гаудіга мала великий вплив не лише на освіту Німеччини, а на освіту інших країн. Його школа вважалася центром німецької реформаторської педагогіки. Розглядається зміст педагогічної діяльності Гаудіга, аналізується його внесок у розвиток шкільної педагогіки Німеччини.

Ключові слова: *групова робота, вільна розумова діяльність, особистість учня, реформаторська педагогіка, самостійність.*

Цыбулько Л.

старший преподаватель кафедры иностранных языков, ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

Новолаева А.

студентка IV курса технологического факультета ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ГУГОГАУДИГ – «АРХИТЕКТОР ШКОЛЫ СВОБОДЫ» ГЕРМАНИИ

Статья посвящена известному немецкому педагогу-реформатору Гуго Гаудигу. Педагогическая деятельность Гаудига оказала большое влияние не только на образование Германии, но и на образование других стран. Его школа считалась центром немецкой реформаторской педагогики. Рассматривается содержание педагогической деятельности Гаудига. Анализируется его вклад в развитие школьной педагогики Германии.

Ключевые слова: *групповая работа, личность ученика, самостоятельность, свободная умственная деятельность, реформаторская педагогика.*

Tsybulko L.

Senior Teacher of the Foreign Languages Chair, SHEI «Donbass State Pedagogical University»

Novolayeva A.

4-th year student of the technological faculty, SHEI «Donbass State Pedagogical University»

HUGO GAUDIG – «THE ARCHITECT OF THE FREEDOM SCHOOL» OF GERMANY

The article is devoted to the well-known Germany reform pedagogue Hugo Gaudig. Gaudig's pedagogical activity influenced not only education in Germany, but education in other countries too. His school was considered to be the centre of the German reform pedagogics. The contents of Gaudig's pedagogical activity are considered in the article. His contribution to the development of German school education is analyzed as well.

Key words: free mental activity, independence, grope work, pupil's personality, reform pedagogics.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Становлення сучасної системи освіти в Україні потребує фахівців, які володіють знаннями педагогічної спадщини людства. Історико-педагогічна наука стає більш складною. Зростає інтерес до педагогічних персоналій. Об'єктом дослідження стають нові факти. Великого значення у підготовці висококваліфікованих фахівців набуває вивчення досвіду, набутого зарубіжними країнами, насамперед, країнами Західної Європи та США, особливо з кінця XIX століття. Розвиток освіти в кінці XIX - на початку XX століття характеризувався значними змінами, що відбувалися. Як у зарубіжній, так і у вітчизняній школі.

Традиційні концепції (герbartіанство та спенсеріанство) передбачали жорстке управління педагогічним процесом, відводили в навчанні і вихованні першочергову роль учителю. В цей період у зарубіжній педагогіці прослідковуються два основні напрямки: педагогічний традиціоналізм та нове виховання (реформаторська педагогіка). Реформаторська педагогіка представлена десятками імен. Дякуючи цим педагогам, були розроблені нові науки і нові напрямки в педагогіці: педологія, філософія освіти, соціальна педагогіка, вікова та педагогічна психологія, експериментальна педагогіка і психологія, теорії вільного, трудового, естетичного виховання і т.ін. Характерною рисою реформаторської педагогіки був поглиблений інтерес до особистості дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш видатними представниками психолого-педагогічної думки в Німеччині були Пауль Наторп, Вільгельм Август Лай, Георг Кершенштейнер, Генріх Шаррельман, Гуго Гаудіг, Людвіг Гурліт, Едвард Шпрангер, Фрідріх Паульсон та ін. Багато провідних теоретиків реформаторської педагогіки були вчителями-практиками, поєднували теоретичну педагогіку з практичним навчанням підростаючого покоління. Серед них був Гуго

Гаудіг, якого в 2010 році на педагогічному симпозиумі у Лейпцігу – місті, де він працював, назвали «архітектором школи свободи» [5].

Формулювання мети статті. Мета статті – розглянути зміст педагогічної діяльності Г. Гаудіга та його внесок у розвиток шкільної педагогіки Німеччини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуго Гаудіг народився 5 грудня 1860 року в містечку Штьокей (Гарц) у родині сільського священика та інспектора шкіл. Сім років він відвідував сільську школу. Все життя він згадував цю школу і своїх учителів. У своїй останній статті «Що приніс мені день» згадував своїх учителів. У 1874-1879 рр. Гаудіг відвідував гімназію в Нордгаузені. Після закінчення гімназії він вивчав теологію та філософію в університеті Галле. У 1883 році він захистив дисертацію «Основні принципи естетики Шопенгауера», у 1884 році – склав екзамен теології, потім він мав рік стажування в реальній гімназії в Галле і нарешті отримав звання доцента. У 1887 році Гаудіг зайняв посаду в реальній гімназії в Гері, а в 1896 році прийняв запрошення зайняти посаду директора вищої школи для дівчат та жіночої учительської семінарії в Галле. У 1900 році Гуго Гаудіг став керівником вищої школи для дівчат, яка в тому ж році об'єдналася з жіночою учительською семінарією, в Лейпцігу. Він став членом педагогічного семінару гербартеріанця Отто Фріна.

Завдяки успіху його нових методів навчання кількість учениць у школі швидко росла, так що педагогу прийшлося створити ще такий же заклад. Він отримав можливість самому обирати склад викладачів. У 1907 році Гаудіг переходить у новий, побудований Отто Шаранбергом у стилі неоренесансу, комплекс споруд щойно заснованої II міської школи для дівчат, яка перетворилася на шкільно-практичний центр його реформаторської педагогіки. Його школа стала педагогічним джерелом енергії для вчителів усього світу. Гаудігу було присвоєне звання професора, крім того, він отримав посаду радника шкіл. У 1908 році його обрали членом Ерфуртської академії загальнокорисних наук. В той же період педагог відмовився від запрошення зайняти посаду в Саксонському міністерстві культури та професора педагогіки Лейпцігського університету на користь своєї практичної діяльності. Але Гаудіга часто залучали до роботи як експерта з питань освіти жінок.

У центрі педагогічної системи Гаудіг бачив особистість. Процес навчання, на його думку, це вільна розумова діяльність, а вчитель має бути помічником-порадником. Учень сам повинен визначати мету, засоби та етапи своєї роботи. Незначними поштовхами вчитель мав підводити учнів до дискусії. Самовпевненість його лейпцігських учениць у розмові про культурні та моральні проблеми і здатність працювати з довідниками, підручниками і взагалі літературою були вражаючими.

Найскладнішим, на думку Гаудіга, було те, як підвести дитину до самостійної діяльності. Якщо це не відбувається через власний поштовх волі у дитини, то це має бути справою вчителя. Педагог зазначав, що починати виховувати в учнів самостійність треба з першого шкільного дня, і цей процес має бути не «диким наступом на об'єкт», а обдуманим систематизованим дійством. Самостійність на занятті – це не мета, якої можна швидко досягти, а досить тривалий процес, складність якого поступово зростає [6].

Розподіл праці на занятті був у значній мірі розвинений Гаудігом методично-дидактичним поняттям, яке і сьогодні має значення для концепції і методів групової роботи та практичного навчання. Розподіл праці – це значить, що учні самі розподіляють між собою різні тематичні моменти загального завдання і тоді в групі намагаються самі їх виконати. І далі розподіл праці має завжди привести до колективного підбиття підсумків у спільній бесіді. Гаудіга можна вважати у цьому відношенні засновником комунікативної дидактики.

Центральним поняттям його педагогіки особистості було самовдосконалення. Він стверджував, що людина несе в собі можливості цілком розвиненої особистості, тому, будь-яке виховання, і шкільне теж, має служити здійсненню цієї мети [6]. Педагог зазначав, що матеріал на уроці вчитель має не викладати, а розробляти, опрацьовувати. Учням, на його думку, вчитель часто може показати лише шляхи, як можна самостійно набути знань.

У школі Гаудіга було організоване взаємовідвідування занять, щоб вчителі вчилися один в одного й допомагали один одному. Практикувалося, за потребою, проведення занять за межами школи.

Особливе місце в навчальному процесі в школі відводилося географії та краєзнавству. Саме на прикладі уроків географії він розробив зразки ведення занять.

Значну увагу приділяв Гаудіг проблемі домашніх завдань.

Педагог пропагував освітню цінність мови і розвивав концепцію «німецької школи», яку він пізніше розширив до «німецької культурної школи». Свої педагогічні ідеї він викладав у публіцистиці та в численних доповідях під час подорожей по країні та за її межами. Його школа була місцем педагогічної дороги для численних відвідувачів різних куточків Німеччини та з-за кордону. Протягом двох педагогічних тижнів (1921 та 1922 рр.) біля 500 делегатів відвідали його школу, яка не лише показувала їм увесь процес навчання, а й надавала можливість обмінюватися думками в доповідях, виступах та бесідах.

Особливий вплив мав педагог-реформатор на країни Балтики. У 1922 році Гуго Гаудіг відвідав Латвію на запрошення латвійських педагогів. У Педагогічному осінньому тижні в Ризі взяли участь 1159 педагогів.

Гуго Гадвіг був не лише педагогом-практиком. Його науковий додаток складає кілька десятків праць, серед яких «Дидактичні дрібниці» (1904), «Система шкіл для дівчат» (1906), «Дидактичні прелюдії» (1909), «Погляд у майбутнє німецької школи» (1915), «Школа на службі становлення особистості» (1917), «На шляху до нової школи: спроби і результати» (1921), «Школа та шкільне життя» (1923), «Вільна шкільна розумова праця в теорії та практиці» (1925), «Батьківський дім та школа як виховуючий тандем» (1929) та інші.

Школа Гадвіга після I світової війни вважалася центром німецької реформаторської педагогіки.

2 серпня 1923 року Гуго Гаудіг помер. У 1927 році школу, в якій він працював, було названо «школою Гаудіга». але дидактична концепція вільної розумової праці та педагогіка особистості, яка наголошувала на індивідуальності і виховувала власну думку, були для обох диктатур у Німеччині «більмом на оці». У 1933 році нацистський режим заборонив школі Гаудіга у Лейпцігу педагогічну діяльність. Школа, яку пізніше вигнали зі шкільної споруди, мусила прибрати ім'я Гаудіга, з 1951 року вона стала називатися «Середня школа – північ». Шарлотта Мюллер, відомий педагог і колишня учениця Гаудіга, прийняла керівництво середньою технічною школою №1, спробувала втілити в життя педагогічні ідеї свого вчителя. З її ініціативи в 1954 році цій школі було присвоєне ім'я Гуго Гаудіга. Його ім'я носять також вулиці в Берліні, Дортмунді, Ольденбурі, Зольтау та інших міста. А в Лейпцігу його ім'я носить одна з площ у районі Центр.

Висновки. Гуго Гаудігу належить чільне місце серед педагогів-реформаторів Німеччини. Він поставив особистість учня в центр педагогічної системи. Важливим моментом у навчальному процесі Гаудіг вважав виховання самостійності учнів. Процес навчання – це вільна розумова діяльність учня, а вчитель – порадник. Він ввів у практику роботи розподіл праці на занятті, що й сьогодні має велике значення. У його школі почали викладати краєзнавство та географію. Зразки проведення уроків Гаудіг розробляв сам.

Педагогічна діяльність Гуго Гаудіга мала великий вплив не лише на освіту Німеччини, а й на освіту інших країн, особливо країн Балтики. Науково-педагогічний доробок Гуго Гаудіга вартий того, щоб його вивчали й використовували, адже він дійсно був «архітектором школи свободи», нової школи Німеччини.

Література

1. Зайченко І.В. Історія педагогіки : навч. посібник / І.В. Зайченко. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 624 с.
2. Сухомлинська О.В. Персоналії в історико-педагогічному дискурсі / О.В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2001. – №4. – С. 10-15.

3. Andreas Pehnke. Sächsische Reformpädagogik. – Miltzke-Verlag Leizig, 1998.
4. Bärbel Lohse. Hugo Gaudigs Persönlichkeit Pädagogik. – Erlangen, 1978.
5. Yonas Flöter, Hugo Gaudig – Schule im Dienst der freien geistigen Arbeit. – Bad Heilbrunn, 2012.
6. Lexicon für Pädagogik. – Freiburg in Breisgau, 1972.
7. Sebastian Prüfer. Beiträge zum 150. Geburtstag des Leipziger Reformpädagogen. – Projekte-Verlag, Halle, 2010.
8. Zigmunde A. Hugo Gaudig. – Riga, RTU, 2010.

І. Ченіга

асистент кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

І. Караїмчук

асистент кафедри ЗЛБФВіФР ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

УДК 316.614–053.6

ІСТОРИЧНА СФОРМОВАНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ У ВИХОВАННІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

В статті розглядається проблема між потребою суспільства в вихованні відповідальних громадян, які вільно орієнтуються в складній сучасній соціально-економічній і політичній ситуації зі стійкою особисто-значимою громадянською позицією, з одного боку відсутності у більшості молодих людей чинних орієнтирів, громадянських цінностей та ідеалів. Орієнтовані шляхи підвищення громадянськості старших підлітків через виховний процес шкільних об'єднань за інтересами.

Ключові слова: *виховання старших підлітків; шкільні об'єднання за інтересами; громадянськість.*

И. Ченига

асистент кафедры педагогики и методики технологического и профессионального образования ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

И. Караимчук

асистент кафедры ЗЛБФВіФР ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ИСТОРИЧЕСКАЯ СФОРМИРОВАННОСТЬ ПРОБЛЕМЫ ГРАЖДАНСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ В ВОСПИТАНИИ СТАРШИХ ПОДРОСТКОВ

В статье рассматривается проблема между потребностью общества в воспитании ответственных граждан, которые свободно ориентируются в сложной современной социально-экономической и политической ситуации со стойкой лично-значимой гражданской